

ประโยค ป.ธ.๘
แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

๑. อทุกขมสุขนติ ทุกขภาเวน อทุกข์ สุขภาเวน อสุขิ ๑ เอเตเนตฺต ทุกขสุข-
 ปฏิกฤษฏํ คตฺติยเวทนี ทีเปติ น ทุกขสุขภาวมตฺตํ ๑ คตฺติยเวทนา นาม อทุกขมสุขา
 อุเปกขาติปิ วุจฺจติ ๑ สา อัญฺชานัญฺชวปริตฺตานุภวณลกฺขณา มหฺมตฺตรสา อวิญฺชตฺตปจฺจุปฺปญฺชานา
 สุขนิโรธปทฺตญฺชานาติ เวทิตฺตพฺพา ๑ อุเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธินฺติ อุเปกฺขาย ฌนิตฺตสติปาริสฺสุทฺธิ ๑
 อิมสฺมี หิ ฌานเน สุปริสฺสุทฺธา สติ ๑ ยา จ ตสฺสา สติยา ปาริสฺสุทฺธิ สา อุเปกฺขาย กตฺตา น
 อญฺเฌน ๑ ตสฺมา เอตํ อุเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธิตฺติ วุจฺจติ ๑ วิภวฺสสฺส วิจฺจติ อญํ สติ อิมาย
 อุเปกฺขาย วิวฺฐา โหติ ปริสฺสุทฺธา ปริโยทาทา เตน วุจฺจติ อุเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธิตฺติ ๑ ยาย จ
 อุเปกฺขาย เอตฺต สติยา ปาริสฺสุทฺธิ โหติ สา อตฺตโต ตตฺตรมฺมชฺชตฺตตฺตาติ เวทิตฺตพฺพา ๑ น
 เกวลญฺเจตฺต ตาย สติเยว ปริสฺสุทฺธา อปิจ โข สพฺเพปิ สมฺปยุตฺตตฺตรมฺมา ๑ สติสฺสึเสน ปน
 เทสนา วุตฺตา ๑ ตตฺต กิณฺจาปิ อญํ อุเปกฺขา เหฏฺฐาปิ ติสฺสุ ฌานเนสุ วิชฺชติ ยถา ปน ทิวา
 สุริยปฺปภาภิกฺวา โสเมภาเวน จ อตฺตโน อุปการกตฺเตน วา สภาคาย รตฺติยา อลาภา ทิวา
 วิชฺชมานาปิ จนฺทเลชา อปริสฺสุทฺธา โหติ อปริโยทาทา เอวมยมฺปิ ตตฺตรมฺมชฺชตฺตอุเปกฺขา-
 จนฺทเลชา วิตฺถกาทิปจฺจนิกฺกมฺมเตชาภิกฺวา สภาคาย จ อุเปกฺขาเวทนารตฺติยา อปฺปฏิลาภา
 วิชฺชมานาปิ ปจฺมาทิสฺชฌานเกเท อปริสฺสุทฺธา โหติ ๑ ตสฺสา จ อปริสฺสุทฺธาย ทิวา อปริสฺสุทฺธาย
 จนฺทเลชาย ปภา วิย สหชาตฺาปิ สติอาทโย อปริสฺสุทฺธาว โหนฺติ ๑ ตสฺมา เตสุ เอกมฺปิ
 อุเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธิตฺติ น วุตฺตํ ๑ อิทฺ ปน วิตฺถกาทิปจฺจนิกฺกมฺมเตชาภิกฺวาภาวา สภาคาย จ
 อุเปกฺขาเวทนารตฺติยา ปฏฺฐิลาภา อญํ ตตฺตรมฺมชฺชตฺตอุเปกฺขาจนฺทเลชา อตฺติวีย ปริสฺสุทฺธา ๑
 ตสฺสา ปริสฺสุทฺธตฺตา ปริสฺสุทฺธจนฺทเลชาปภา วิย สหชาตฺาปิ สติอาทโย ปริสฺสุทฺธา โหนฺติ
 ปริโยทาทา ๑ ตสฺมา อิทเมว อุเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธิตฺติ วุตฺตนฺติ เวทิตฺตพฺพํ ๑

(วิสุทธิมรรค ภาค ๑ ปจฺวิภวฺสสฺสนิทฺเทส หน้า ๒๑๔ - ๒๑๕)

๒. คโจติ สกตสรীর เวเจตวา จิตจมนัม ๑ ตสฺส อุปริ กภาพสามปีตาทิวณฺณา จวิ
 นามเสทา ยา สกตสรীরโตปี สกฺกชฺฌมิมมานา พทฺรภูจิมตฺตา โหติ ๑ คโจ ปน วณฺณโต เสโตเยว ๑
 โส จสฺส เสตภาโว อคฺคิชาลาภิมตฺตปฺพรณฺณปฺหาราทิหิ วิหฺรํสีตฺยา ยวียา ปากฺโข โหติ ๑
 สณฺจานโต สรฺรอสณฺจานो ว โหติ ๑ อยมเมตฺถ สงฺเขโป ๑ วิตฺถารโต ปน ปาทงฺคฺลิตฺโจ
 โกสการกโกสสณฺจานो ปญฺจิปาทตฺโจ ปุญฺญพนฺธนฺอุปาหนสณฺจานो ชงฺฆตฺโจ ภตฺตปุญฺจกตฺถาล-
 ปณฺณสณฺจานो อูรตฺโจ ตณฺฑลฺภริตฺทิมตฺตวิกสณฺจานो อานิสทตฺโจ อฺทกฺปุริตฺตปฺญฺปริสฺสวณ-
 สณฺจานो ปญฺจิจิตฺโจ ผลโกนทฺรจมนฺสณฺจานอ กุจฺจิตฺโจ วิณฺยาโทณฺโกนทฺรจมนฺสณฺจานอ อูรตฺโจ
 เยภฺยเยน จตฺรสฺสสณฺจานอ อุกฺยพาทฺตฺโจ ตฺตฺตฺโรนทฺรจมนฺสณฺจานอ ปญฺจิจิตฺตตฺโจ ชฺรโกสสณฺจานอ
 ผลกตฺตวิกสณฺจานอ วา หตฺถงฺคฺลิตฺโจ กุญฺจิกโกสสณฺจานอ คีวตฺโจ คลกฺกจฺกสณฺจานอ
 มุชตฺโจ ฉิทฺทาวฉิทฺโท กิฏฺทฺถวากสณฺจานอ สีสตฺโจ ปตฺตตฺตวิกสณฺจานอนฺติ ๑ ตจฺปริคฺคณฺหนเณ
 จ โยคาวจเรณ อุตฺตโรฏฺจโต ปญฺจาย อุปริมฺขํ ฌาณํ เปเสตฺวา ปมฺมํ ตาว มุขํ ปรีโยนทฺริตฺวา
 จิตฺจมนฺมํ ววฺฏฺชเปตฺพุทฺ ๓โต นลาฏฺฏจิจมนฺมํ ๓โต ถวีกาย ปกฺขิตฺตปตฺตสฺส จ ถวีกาย จ
 อนุตฺเรน หตฺถมิมว สีสฏฺจิกสฺส สีสจมนฺสฺส จ อนุตฺเรน ฌาณํ เปเสตฺวา อฏฺฐิจเณ สทฺธิ
 จมนฺสฺส เอกาทฺษภาวํ วิโยเชนฺเตน สีสจมนฺมํ ววฺฏฺชเปตฺพุทฺ ๑

(วิสุทธิธรรมรค ภาค ๒ อนุสฺสติกมนฺสณฺจานนิกฺเทศ หน้า ๓๑ - ๓๒)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ป.ธ.๘

แปล มคธเป็นไทย

พ.ศ. ๒๕๔๑

๑. บทว่า **อทุกขมสุข** ความว่า ชื่อว่า อทุกขะ เพราะไม่มีทุกขเวทนา ชื่อว่า อสุขะ เพราะไม่มีสุขเวทนา ฯ ด้วยบทว่า **อทุกขมสุข** นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรง แสดงเวทนาที่สาม อันเป็นปฏิปักษ์ต่อทุกขเวทนาและสุขเวทนาไว้ในจตุตถฉกานนี้ ฯ มิใช่ ทรงแสดงเพียงความไม่มีทุกขเวทนาและสุขเวทนา ฯ อทุกขมสุขเวทนา ชื่อว่า เวทนา ที่สาม เรียกว่า อุเบกขาเวทนา ดังนี้ก็มี ฯ อทุกขมสุขเวทนานั้น พึงทราบว่ามี ความเสวยอารมณ์ที่ตรงกันข้ามกับอภิวรรณธรรมและอนิภิวรรณธรรมเป็นลักษณะ มีความเป็นกลาง เป็นรส มีความไม่ปรากฏชัดเป็นปัจจุปัจฐาน มีความดับสุขเวทนาเป็นปทัฏฐาน ฯ บทว่า **อุเปกขาสติปารีสุทธิ** ความว่า มีความบริสุทธิ์แห่งสติอันอุเบกขาเวทนาให้เกิดแล้ว ฯ

ความจริง ในฉกานนี้ สติบริสุทธิ์ตี ฯ ก็ความบริสุทธิ์แห่งสตินั้น อันอุเบกขา เวทนากระทำมิใช่ธรรมอื่น ฯ เพราะฉะนั้น จตุตถฉกานนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า **อุเปกขาสติปารีสุทธิ** (มีความบริสุทธิ์แห่งสติอันอุเบกขาเวทนาให้เกิด) ฯ

แม้ในคัมภีร์วิภังค์ ก็ตรัสว่า สตินี้ เป็นธรรมชาติโปร่งใส บริสุทธิ์ผุดผ่อง เพราะอุเบกขาเวทนานี้ เพราะเหตุนั้น จตุตถฉกานนี้ จึงเรียกว่า **อุเปกขาสติปารีสุทธิ** ฯ ก็ ความบริสุทธิ์แห่งสติในจตุตถฉกานนี้ ย่อมมีเพราะอุเบกขาเวทนาใด อุเบกขาเวทนา นั้น โดยความ พึงทราบว่า ตัตตรมัชฌัตตอุเบกขาเวทนา ฯ อนึ่ง ในจตุตถฉกานนี้ มิใช่ สติอย่างเดียวกันที่บริสุทธิ์เพราะอุเบกขาเวทนานั้น อันที่จริง สัมปยุตธรรมแม้ ทั้งหมดก็บริสุทธิ์เพราะอุเบกขาเหมือนกัน ฯ แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเทศนาโดยยก สติเป็นประธาน ฯ บรรดาฉกานเหล่านั้น อุเบกขาเวทนานี้ มีอยู่ในฉกานสามเบื้องต้น แม้ ก็จริง ถึงกระนั้น ก็เปรียบเหมือนดวงจันทร์ ถึงจะมีอยู่ในกลางวันก็ไม่บริสุทธิ์ ไม่ ผุดผ่อง เพราะในกลางวันถูกแสงอาทิตย์ข่มไว้และเพราะไม่ได้ราตรีที่เป็นสภาคกัน โดย ภาวะที่ส่องแสงและโดยความเป็นอุปการะแก่ตน ฉันทใด ดวงจันทร์ คือตัตตรมัชฌัตต อุเบกขาเวทนาแม้นี้ก็ฉันทนั้น ถึงมีอยู่ก็ไม่บริสุทธิ์ผุดผ่อง ในประเภทแห่งฉกานมี ปฐมฉกานเป็นต้น เพราะถูกเดชแห่งธรรมอันเป็นข้าศึกมีวิตกเป็นต้นครอบงำ และ เพราะไม่ได้ราตรี คืออุเบกขาเวทนาอันเป็นสภาคกัน ฯ

ก็ เมื่ออุเบกขาเวทนานั้นไม่บริสุทธิ์ แม้สัมปยุตธรรมมีสติเป็นต้น ที่เกิดร่วม กันก็ไม่บริสุทธิ์เช่นกัน เปรียบเหมือนเมื่อดวงจันทร์ไม่แจ่มชัดในกลางวัน แสงก็ไม่แจ่มชัด

ฉะนั้น ๑ เพราะฉะนั้น บรรดาฉานเหล่านั้น แม้นานหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ไม่ตรัสว่า อุเบกขาสติปาริสุทธิ ๑ แต่ในจตุตถฉานนี้ ดวงจันทร์คือตัตตรมัชฌัตตอุเบกขา เวทนานี้ บริสุทธิยิ่งนัก เพราะไม่ถูกเดชแห่งธรรมอันเป็นข้าศึกมีวิตกเป็นต้นข่มไว้ และเพราะได้ราตรีคืออุเบกขาเวทนาอันเป็นสภาคกัน ๑ เพราะตัตตรมัชฌัตตอุเบกขานั้นบริสุทธิ แม้สัมปยุตธรรมมีสติเป็นต้น ที่เกิดร่วมกันก็บริสุทธิผุดผ่อง เปรียบเหมือนแสงแห่งดวงจันทร์บริสุทธิ ฉะนั้น ๑ เพราะฉะนั้น ฟังทราบว่า จตุตถฉานนี้เท่านั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า มีความบริสุทธิแห่งสติอันอุเบกขาเวทนาให้เกิด ๑

๒. ชื่อว่า ตโจ ได้แก่ หน้าที่หุ้มร่างกายทั้งหมดอยู่ ๑ ข้างบนหนังนั้น มีผิวหนัง มีสีด้า สีคล้ำ และเหลือง เป็นต้น ซึ่งเมื่อลอกออกมาจากร่างกายทั้งหมด มีประมาณเท่าเมล็ดพุทรา ๑ ก็ หนัง ว่าโดยสี มีสีขาวอย่างเดียว ๑ ก็ ความที่หนังนั้นมีสีขาวนั้น ย่อมปรากฏในเมื่อผิวหนังลอก เพราะถูกเปลวไฟลวกหรือถูกประหารด้วยเครื่องประหารเป็นต้น ๑ ว่าโดยสัณฐาน หนังมีสัณฐานเท่าสิริระนั้นเอง ๑ นี้เป็นความย่อในหนังนี้ ๑ แต่ว่าโดยพิสดาร หนังนิ้วเท้า มีสัณฐานเหมือนฝักตัวไหม หนังหลังเท้า มีสัณฐานเหมือนรองเท้าหุ้มส้น หนังแข้ง มีสัณฐานเหมือนใบตาลห่อข้าว หนังขาอ่อน มีสัณฐานเหมือนงูยาวเต็มด้วยข้าวสาร หนังสะโพกมีสัณฐานเหมือนผ้ากรองน้ำเต็มด้วยน้ำ หนังหลัง มีสัณฐานเหมือนหนังหุ้มโล่ หนังท้อง มีสัณฐานเหมือนหนังหุ้มรางพิณ หนังอก โดยมากมีสัณฐาน ๔ เหลี่ยม หนังแขนทั้งสอง มีสัณฐานเหมือนหนังหุ้มแล่งธนู หนังหลังมือ มีสัณฐานเหมือนปลอกมิดโกน หรือมีสัณฐานเหมือนถุงใส่โล่ หนังนิ้วมือ มีสัณฐานเหมือนซองใส่ลูกกุญแจ หนังคอ มีสัณฐานเหมือนคอเสื้อ หนังหน้า ปรุเป็นช่องน้อยช่องใหญ่ มีสัณฐานเหมือนรังแมลงหนังศีรษะ มีสัณฐานเหมือนถลกบาตรแล ๑

ก็ พระโยคาวจรผู้จะกำหนดหนังเป็นอารมณ์ ฟังส่งญาณไปบนใบหน้าตั้งแต่ริมฝีปากบนขึ้นไปเป็นอันดับแรก แล้วกำหนดหนังที่หุ้มปากอยู่ก่อน ๑ ต่อจากนั้น ฟังกำหนดหนังหุ้มกระดูกหน้าผาก ต่อจากนั้น ฟังส่งญาณไประหว่างกระดูกศีรษะ และหนังหุ้มศีรษะ เหมือนสอดมือเข้าไประหว่างบาตรที่ใส่ไว้ในถลกและถลกบาตร แล้วแยกความที่หนังกับกระดูกเนื่องเป็นอันเดียวกัน จึงกำหนดหนังศีรษะ ๑

พระเทพปริยัติโมลี อุปสมอ วัดพิชยญาติการาม แปล
 สยามหลวงแผนกบาลี ตรวจแก้.